

גאוגרפיה (802)

כתובתנו באינטרנט : <http://geography.huji.ac.il>

פרופ' ערן פייטלסון ראש המחלקה טל' - 588-3346 Msfeitel@mscc.huji.ac.il
גב' דרורה ברדיצ'ב רכזת המחלקה טל' - 588-3019 Drorab@savion.cc.huji.ac.il

מורי המחלקה לגאוגרפיה :

ד"ר רן אהרנסון
ד"ר רוני אלנבלום
פרופ' יהודה אנזל
פרופ' עמירם גונן (שבתון)
פרופ' אורי דיין
פרופ' שלמה חסון
ד"ר גלית כהן-בלנקשטיין
פרופ' אילן סלומון
פרופ' דני פלזנשטיין
ד"ר עמוס פרומקין
פרופ' רות קרק
פרופ' ריכב רובין
פרופ' ערן רזין
ד"ר נועם שובל
פרופ' אריה שחר
ד"ר אפרת מורין

אמריטי :

פרופ' יהושע בן-אריה
ד"ר עמיאל ברוש
פרופ' אהרון יאיר
פרופ' דב ניר
פרופ' נפתלי קדמון
פרופ' דוד שרון

מורים אורחים

פרופ' חגי רון

מורים מן החוץ

ד"ר גיורא אלון
ד"ר אסנת ארנון
מר עדי בן נון
ד"ר דורון בר
גב' ולרי ברכיה
ד"ר דב גביש
ד"ר יוסף גלס
ד"ר תמיר גרודק
ד"ר אהוד חשן, עו"ד
ד"ר יהודית לקח
גב' הגר לשנר
גב' תמר סופר
ד"ר עודד פוצ'טר
מר שאול ציונית
ד"ר יהושע שקדי
ד"ר גאולה שרף

תכנית החוג לגאוגרפיה

החוג לגאוגרפיה מיועד להקנות ידע תאורטי ומעשי בלימוד ובמחקר התופעות המרחביות השונות שעל פני כדור הארץ. הלימודים בחוג עוסקים בשישה תחומים עיקריים:

א. גאוגרפיה עירונית ושובית

החלק הארי של אוכלוסית העולם חי כיום בערים ובישובים בעלי אופי עירוני. תחום זה מתמקד בהבנת התהליכים של עיצוב המרחב היישובי, בהדגשת תהליכי עיור, העיר כמערכת, המבנה הגאוגרפי הפנימי של העיר ויחסי גומלין מרחביים. בין היתר, עוסק תחום זה בתהליכים הכלכליים הגלובליים המשפיעים על יחסי הגומלין בין ערים, רשתות עירוניות/יישוביות ומבנה העיר במקומות שונים.

ב. גאוגרפיה חברתית ופוליטית

תחום זה מדגיש את תפקידם של תהליכים חברתיים, פוליטיים ותרבותיים כמעצבים את המרחב. במסגרת זו נבחנים הארגון המרחבי של הפעילות האנושית ברמה היישובית, הבין-יישובית והארצית. תחום זה מתייחס לצד המוסדי של תהליכי שינוי, תכנון ומדיניות, ולמרכיבים החברתיים העומדים בבסיס השינויים המרחביים.

ג. גאוגרפיה כלכלית והתנהגותית

תחום זה מדגיש את תפקידם של תהליכים כלכליים והתנהגותיים, ברמת הפרט והמערכת הכוללת, בתפרוסת המרחבית של פעילויות כלכליות. ניתוח של תהליכי מדיניות המשפיעים על מיקום פעילויות ועל תהליכי פיתוח עירוני ואזורי. בין היתר, ניתן דגש לנושאים של מיקום תעשיות ויחסי הגומלין ביניהן, דפוסי מסחר, שינויים טכנולוגיים, תפקידן של מערכות תחבורה ותקשורת בעיצוב המרחב, ותהליכי קבלת החלטות של פרטים ופירמות.

ד. גאוגרפיה היסטורית ויישובית

הגאוגרפיה ההיסטורית עוסקת בחקר שאלות גאוגרפיות ונושאי יסוד גאוגרפיים שונים בתקופות עבר. היא מתמקדת בקשר בין הגאוגרפיה וההיסטוריה: כיצד עצבו תהליכים היסטוריים את התמונה הגאוגרפית, וכיצד השפיעו מרכיבים גאוגרפיים על התפתחויות היסטוריות. הגאוגרפיה ההיסטורית דנה בשני תחומים אלה ברמה העולמית, האזורית והארצית, החל מן העת העתיקה ועד לעבר הקרוב. ארץ ישראל משמשת כמעבדה ללימוד הגאוגרפיה ההיסטורית.

ה. איכות הסביבה: ניהול תכנון ומדיניות

איכות הסביבה היא פועל יוצא של פעילות האדם במרחב גאוגרפי נתון. תחום זה מדגיש את ההיבטים האנושיים והפיזיים של הפגיעה בסביבה, תוך זיהוי גישות למזעור הפגיעה בסביבה באמצעים טכנולוגיים, תכנוניים וכלכליים. אמצעים אלה נועדו להשפיע על דפוסי התנהגות, שבאמצעותם ניתן למנוע היווצרות בעיות איכות סביבה מסוימות או למזער את השפעתן. תחום זה נועד להביא את התלמיד לידי הבנת התהליכים תוך הדגשת נושאי המדיניות והתכנון כאמצעי לטיפול בסביבה.

ו. גאוגרפיה פיסית

הגאוגרפיה הפיסית עוסקת במיכלול פני השטח, תוך הדגשת הקשרים שבין צורות פני השטח לבין התהליכים המעצבים אותן. התחום מדגיש שילוב של תהליכים אקלימיים, קרקעיים, ביולוגיים, גאומורפולוגיים והידרולוגיים בקני-מידה שונים של זמן ומרחב. התחום נשען מהותית על לימוד ומחקר בשדה ובמעבדה הקשורה בכך, והוא מציע בסיס רחב במתן תשובות הולמות לבעיות סביבתיות מגוונות ברמה הכללית והמקומית. דגש מיוחד ניתן לפיענוח מידת הרגישות של נופים לשינויים טבעיים (כגון שינויי אקלים) ולשינויים מעשה ידי אדם (כגון שינויים בשימושי קרקע), וזאת תוך שימוש בשיטות חדישות כמו מערכות מידע גאוגרפיות (GIS).

לימודי התואר הראשון (ב"א)

הלימודים מתנהלים בשני מסלולים: דו-חוגי וחד-חוגי. לימודי התואר הראשון כוללים לימודי חובה משותפים לכל התלמידים, ולימודי בחירה בהתאם לתחומי הגאוגרפיה השונים.

השנה הראשונה מוקדשת בעיקרה למבואות משותפים, בשנתיים הנוספות מרובים לימודי הבחירה. כמו כן חייבים התלמידים להשתתף בסדורים הקשורים לקורסים השונים. בשנה א' ילמדו כל תלמידי החוג במסלול הדו-חוגי, ויהיו רשאים לעבור למסלול החד-חוגי בשנה השנייה, לפי הפירוט להלן.

תוכנית הלימודים במסלול הדו-חוגי

במסלול הדו-חוגי חייבים התלמידים במכסה של 65 נ"ז. מתוכן 59 נ"ז בשיעורים, סדורים, פרוסמינריון, סמינריון ובנוסף 6 נ"ז בעבור עבודות בכתב לפי הפירוט הבא:

א.	קורסי יסוד חובה שנה א' + שנה ב'	33-36	נ"ז
ב.	פרוסמינריון + עבודה בכתב	2+2	נ"ז
ג.	סמינריון + עבודת סמינר בכתב	4+4	נ"ז
ד.	קורסי בחירה	17-20	נ"ז

שנה א'

לימודי חובה

1. מבוא לגאוגרפיה עירונית 3.5 נ"ז
2. גאוגרפיה של פעילות כלכלית (כולל יום סיור) 3.5 נ"ז
3. מבוא לגאולוגיה לגאוגרפים (כולל 3 ימי סיור) 4.5 נ"ז
4. מבוא לתורת האקלים 3 נ"ז
5. מבוא לכרטוגרפיה (ניתן ללמוד בשנה ב', כולל יום סיור) 3.5 נ"ז
6. מבוא לגאוגרפיה הסטורית תרבותית של ירושלים לתקופותיה 3.5 נ"ז
7. מבוא לגאומורפולוגיה (כולל 2 ימי סיור) 4 נ"ז

כל לימודי שנה א' הם חובה, כולל הסיורים המהווים חלק אינטגרלי מהלימודים.

תנאי המעבר משנה א' ל-ב' :

עמידה בכל קורסי שנה א' בציון 60 לפחות וממוצע משוקלל של 70 לפחות בכל הקורסים.

שנה ב'

לימודי חובה

8. שיטות כמותיות 3-6 נ"ז
9. גישות ושיטות במחקר הגאוגרפי 3 נ"ז
10. פרוסמיניריון מתוך מבחר 2 נ"ז
11. מיקרו-מחשבים 2 נ"ז

1 תלמידי הפקולטה למדעי החברה, חייבים בקורסים "שיטות כמותיות" א' ו- ב'. תלמידי מדעי הרוח למעט תלמידי המסלול החד חוגי פטורים משיטות כמותיות ב' ונדרשים להשלים נ"ז בקורסי בחירה. תלמידים שלומדים קורס מקביל בחוג אחר יקבלו פטור על סמך אישור יועץ ויחויבו בהשלמת נ"ז בקורסי בחירה. תלמידי מדעי הרוח המעוניינים בהמשך לימודים לתואר שני ילמדו גם את שיטות כמותיות ב' להוציא תלמידי מוסמך במגמה היסטורית

2 במסגרת הפרוסמיניריון תוגש עבודה פרוסמיניריונית וציון המעבר בה הוא לפחות 70. תנאי קדם לפרוסמינר עמידה בקורס "גישות ושיטות במחקר הגאוגרפי" מס' 40415. הפרוסמינר מהווה תנאי קדם להשתתפות בסמינר בשנה ג'.

3 תלמידים הלומדים קורס מקביל בחוג אחר (בהתאם לבדיקה של היח' להוראת התכנות) אינם רשאים ללמוד קורס זה בחוג. כמו כן, אינם נדרשים להשלים נ"ז למכסת לימודיהם בחוג.

שנה ג'

לימודי חובה

12. סמינריון מתוך מבחר 4 נ"ז

לימודי בחירה - שנים ב'-ג'

13. 2 קורסים לפחות בגאוגרפיה חבלית *
14. לימודי בחירה 5: קורסים נושאים (להשלמת מכסה של 65 נ"ז). *
- * ראו פירוט ברשימת הקורסים.

סיוּרִים

מהווים חלק אינטגרלי של הקורסים השונים. הם נכללים בנ"ז לתואר וההשתתפות בהם היא חובה. תלמידים שלא השתתפו בסיוור יוכלו לגשת לבחינה אך ציונם יעוכב עד לאחר השתתפותם בסיוור במהלך השנה שלאחר מכן, או עד שימלאו מטלה אחרת באישור המרצה. בחלק מהסיוורים חייבים התלמידים בתשלום עבור אש"ל.

עבודות בכתב

- במהלך הלימודים חייבים התלמידים בהגשת עבודות בכתב, כולל:
15. עבודה פרוסמינריונית 2 נ"ז
16. עבודה סמינריונית 4 נ"ז

סה"כ לתואר במסלול דו-חוגי 65 נ"ז

תכנית הלימודים במסלול החד-חוגי 6

מבנה הלימודים - ראה בפרק המבוא בשנתון (סעיף 1.2, פרק ה')

מסלול רגיל

במסלול זה נדרש התלמיד לצבור 73 נ"ז בחוג לגאוגרפיה (תוספת של 8 נ"ז בקורסי בחירה לא כולל נ"ז עבור עבודות).

מסלול מורחב

במסלול זה נדרש התלמיד לצבור 80 נ"ז בחוג לגאוגרפיה (תוספת של 15 נ"ז קורסי בחירה לא כולל נ"ז עבור עבודות).

תנאי מעבר : בהתאם לתנאי המעבר בפקולטה.

סה"כ לתואר במסלול חד-חוגי 73-80 נ"ז

4 תנאי להשתתפות בסמינר – ציון 70 בפרוסמינר. במסגרת הסמינריון תוגש עבודה וציון המעבר לפחות 60.

5 תלמידי מדעי החברה רשאים לבחור קורסים בהיקף של עד 4 נ"ז מחוץ לחוג. ההשתתפות במקצתם של קורסים אלה מחייבת עמידה בתנאי קדם. לברור יש לפנות לחוג המציע את הקורס.

6 יש הבדל בין לימודי המסלול החד-חוגי במדעי החברה ובמדעי הרוח.

חישוב הציון הסופי לתואר הראשון בחוג

הציון הסופי בחוג יחושב באופן הבא: הציונים הסופיים בכל הקורסים ישוקללו לפי מספר נקודות זכות של כל קורס. פרוסמינריון ישוקלל בנקודות הזכות של הקורס + 2 נ"ז על עבודה פרוסמינריונית, סמינר ישוקלל בנ"ז של הקורס + 4 נ"ז על עבודה סמינריונית.

לימודים משלימים במדעי כדור הארץ (5951)

במסגרת לימודי התואר הראשון בגאוגרפיה מוצעים לימודים משלימים במדעי כדור הארץ. בתוכנית זו הלימודים נערכים בשיתוף עם המכון למדעי כדור הארץ בפקולטה למדעי הטבע, והם מאפשרים הרחבה והעמקה בתחומי הגאוגרפיה הפיסית, מדעי האטמוספירה, הגיאולוגיה והים.

הלימודים המשלימים הם בהיקף של 30 נ"ז לפחות, ומיועדים לתלמידי המסלול החד-חוגי בגאוגרפיה או לתלמידי חוגים אחרים העומדים בתנאי קדם לקורסים.

לתלמידים שיעמדו בדרישות יצויין בתעודה: "בוגר בגאוגרפיה ובלימודים משלימים בהדגש של מדעי כדור הארץ".

מבנה הלימודים המשלימים

דרישת קדם- 11.5 נ"ז

40103	מבוא לגאומורפולוגיה	4 נ"ז
70135	מבוא לגאולוגיה לגאוגרפים (40105 לשעבר)	4.5 נ"ז
40109	מבוא לתורת האקלים (70136 לשעבר)	3 נ"ז
כל שלושת הקורסים הם קורסי חובה בשנה א' גאוגרפיה.		

לפיכך רק תלמידים שסיימו שנה א' ועמדו בתנאים הדרושים למעבר למסלול החד-חוגי בחוג, יהיו רשאים לבחור במסלול המוצע.

לימודי יסוד חובה- 7 נ"ז

57103	חשבון דיפרנציאלי לכלכלנים א'	3 נ"ז
77177	מבוא לפסיקה לתלמידי חברה	4 נ"ז

לימודי חובה בתוכנית – 8-9 נ"ז

יש ללמוד את שלושת הקורסים הבאים:

40461	מבוא למטאורולוגיה סינופטית	3 נ"ז
40313	פרקים נבחרים בגאומורפולוגיה	3 נ"ז
82310	כדור הארץ ככוכב לכת: "מבוא לאסטרונימיה פלנטרית ולפסיקה של האטמוספירה"	2 נ"ז

לימודי בחירה: יש ללמוד קורסי בחירה (בתחומי אטמוספירה, הידרולוגיה, גאומורפולוגיה וגאולוגיה) עד להשלמת המכסה של 30 נ"ז לפחות.

לימודי התואר השני (מ"א)

הלימודים המתקדמים מכוונים להעמקת הידע של התלמידים בתחומים שבהם עיקר התעניינותם, ולהתמחות בדרכי העבודה המדעית. הלימודים לתואר מוסמך נמשכים שנתיים.

מסלולי הלימוד

הלימודים מתנהלים בשלושה מסלולים :

א. **מסלול מחקרי** : מיועד להעמיק ולהרחיב את ידיעות התלמידים, על מנת לפתח את כושרם המחקרי, לביצוע עבודה מחקרית מורחבת. תלמידים הלומדים במסלול זה יציעו במהלך לימודיהם נושא לעבודה וכן מדריך לעבודה זו. לאחר אישור הנושא, ישמש המדריך כיועץ בכל ענייני הלימודים של התלמידים.

תנאי קבלה : ציון של 85 לפחות בלימודי החוג ובלימודי הבוגר. תלמיד המתקבל בשנה א' למסלול הלא מחקרי יוכל לעבור למסלול א', אם השיג ב- 20 נ"ז לפחות מלימודי שנה א' למוסמך, ציון ממוצע 85.

ב. **מסלול לא מחקרי** : ירחיב ויעמיק את הידע בתחום הגאוגרפיה הן בכיוון המקצועי והן בכיוון העיוני. במסלול זה אין עבודה מחקרית מורחבת. מספר הקורסים רב יותר, ומבנה בחינת הסיום שונה. תכנית הלימודים של כל תלמיד תקבע בהתאם להתמחות או למגמה בה בוחר התלמיד, באישור יועץ לימודי המ"א.

תנאי קבלה : ציון של 80 לפחות בלימודי החוג ובלימודי הבוגר.

ג. **מסלול אישי** : פתוח לתלמידים מצטיינים, ומתקיים במסלול המחקרי בלבד (ראה מבוא לשנתון). מסלול זה מאפשר בניית תכנית מיוחדת לתלמיד לפי שאיפותיו, בכפיפות לאישור היועץ וועדת ההוראה של הפקולטה, בה הוא לומד.

התמחויות ומגמות בלימודים

החוג לגאוגרפיה מציע חמישה תחומים עיקריים, המתוארים להלן :

1. **התמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה** - המדגישה היבטים של מדעי החברה לבעיות איכות הסביבה. ההתמחות פתוחה לתלמידי מוסמך בגאוגרפיה ולתלמידי חוגים אחרים (באישור חוגם העיקרי ומרכז ההתמחות). מטרת התכנית להכשיר חוקרים מתחומים שונים להסתכלות ולהערכה רב-תחומית של בעיות בתחום הסביבה, וליצור תשתית מקצועית של בעלי תפקידים ברשויות, בגופים עסקיים ובגופי תכנון. תכנית ההתמחות כוללת 23 נ"ז, 12 נ"ז מתוכן יוכרו כקורסי בחירה למוסמך בחוג. (ראו פירוט תכנית הלימודים להלן). תכנית זו מקנה תואר "מוסמך בגאוגרפיה ובהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה".

2. **התמחות בלימודים עירוניים ואזוריים** – התמחות זו נלמדת במסגרת המכון ללימודים עירוניים ואזוריים. הנושאים בהם מתמקד המכון ללימודים עירוניים ואזוריים משלימים את נושאי הגאוגרפיה העירונית, הישובית, הפוליטית, החברתית, הכלכלית וההתנהגותית, בהיבטים הנוגעים לשיטות תכנון, מנהל עירוני וקביעת מדיניות. הלימודים כוללים מגוון קורסים העוסקים בנושאי עיר ואזור, בפרספקטיבות של מדעי החברה, וכן קורסים בעלי גוון מתודולוגי. בהוראה במכון משתלבים מורים מהתחום המעשי, המביאים ניסיון פרקטי ומקצועי. תכנית הלימודים כוללת 21 נ"ז, 12 נ"ז מתוכן יוכרו כקורסי בחירה למוסמך בחוג. תכנית זו מקנה תואר "מוסמך בגאוגרפיה ובתמחות בלימודים עירוניים ואזוריים". (לפרטים, ראה פירוט תכנית הלימודים של המכון בשנתון זה).

3. **מגמה בגאוגרפיה היסטורית-ישובית: עיון ויישום** – הגאוגרפיה ההיסטורית עוסקת בחקר שאלות גאוגרפיות ונושאי יסוד גאוגרפיים שונים בתקופות עבר. הגישה משלבת ניתוח גאוגרפי, ניתוח תעודות ומקורות היסטוריים וניתוח נתונים הנאספים בשדה תוך שימוש בשיטות מחקר ממדעי החברה והרוח. מוקד המחקר הוא הקשר בין הגאוגרפיה וההיסטוריה: כיצד עיצבו תהליכים היסטוריים את התמונה הגאוגרפית, וכיצד השפיעו מרכיבים גאוגרפיים על התפתחויות היסטוריות. הגאוגרפיה ההיסטורית-ישובית דנה בשני תחומים אלה ברמה עולמית, אזורית וארצית, החל מן העת העתיקה ועד להווה. ארץ-ישראל משמשת כמעבדת לימוד ומחקר עיקרית. במסגרת המגמה ניתן להתמחות בתחום מסוים או לשלב בין תחומי משנה: התחום העיוני מחקרי ותחומים בעלי אופי יישומי, כגון: שימור היסטורי, מוזיאולוגיה, חינוך ותיירות. בכל אחד מן התחומים ניתן להתמקד באחת מן התקופות: העת העתיקה, ימי-הביניים, או העת החדשה. (ראו פירוט תכנית הלימודים להלן).

4. **מגמה בגאוגרפיה פיסית** – הגאוגרפיה הפיסית עוסקת בתהליכי עיצוב הנוף כפי שהם מושפעים על-ידי גורמים פסיים ואנושיים. התחום משלב לימוד ומחקר בשדה ובמעבדה. מורי המגמה מפעילים שלוש תחנות מחקר רב שנתיות בנגב בנחל יעל (על יד אילת), על יד שדה בוקר, ובחולות ניצנה. כמו כן, פועל במסגרת המחלקה המדור לחקר מערות. בנוסף למחקרים תאורטיים-בסיסיים בגאוגרפיה פיסית, עוסקים מורי המגמה ותלמידיהם בתוכניות מחקר בעלות מגוון יישומים, וזאת בנושאים כגון: שטפונות בהווה ובעבר, יעור באזורים מדבריים, רגישות נופים לשינויי אקלים, מכלול הקשרים בין האקלים להשפעת אדם על תהליכים טבעיים ובעיות הנוגעות להסדרת נחלים, הובלת סחף ומאגרים. במסגרת לימודיהם נחשפים התלמידים לעבודות מחקר שוטפות הנערכות במסגרות שונות במגמה: מחנות לימוד, סיורים והדרכה אישית. במסגרות אלו מוקנים לתלמיד מיומנות ונסיון מעשי להתמודדות עם נושאים הנוגעים לפני השטח במובן הרחב והבין-מקצועי, עם פוטנציאל לתרום לפתרון בעיות סביבתיות מגוונות בעלות מרכיב פסי מרכזי.

קיימת אפשרות לתכנית משותפת אישית עם ההתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה.

5. מגמה בגאוגרפיה עירונית

חלק הארי של אוכלוסית העולם חי כיום בישובים עירוניים, ולכן חלק מרכזי בעיון הגאוגרפי המודרני מוקדש לעיר. הגאוגרפיה העירונית עוסקת ביחסי הגומלין שבין החברה והמרחב העירוני. היא בודקת כיצד מעצבים תהליכים כלכליים, פוליטיים, חברתיים ותרבותיים את דגמי המרחב העירוני, וכיצד משפיע המרחב העירוני על תהליכים אלה. המגמה תעסוק ביחסי גומלין בין חברה ומרחב ברמה הגלובלית, הלאומית, האזורית והפנים יישובית. המגמה יונקת ממסורות ומגישות בתחום מדעי החברה, וקשורה למקצועות כמו סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, פסיכולוגיה, מדע המדינה וכלכלה. התכנית מדגישה את הלימוד התיאורטי והעיוני של תהליכים ודגמים עירוניים, ומכשירה תלמידים לחשוב על העיר בצורה עיונית וביקורתית ולערוך מחקרים בתחום החברה והמרחב העירוני.

מבנה לימודי התואר השני (מ"א)

<u>מסלול לא מחקרי</u>	<u>מסלול מחקרי</u>	
11-14	11-14	א. לימודי חובה
6-12	2-4	ב. סמינריונים
14-23	18-23	ג. לימודי בחירה
12	4	ד. עבודות
52	40	סה"כ

תלמידי ההתמחות בלימודים עירוניים ואזוריים ובלימודי ניהול, תכנון ומדיניות הסביבה, חייבים בלימודים בהיקף של 23/21 נ"ז, מתוכן 12 נ"ז מוכרות על-ידי החוג לגאוגרפיה.

סה"כ נ"ז לתלמידי גאוגרפיה והתמחויות:

<u>מסלול לא מחקרי</u>	<u>מסלול מחקרי</u>	
61	49	לימודים עירוניים :
63	51	לימודי ניהול תכנון ומדיניות הסביבה :

המסלול המחקרי

במסלול זה יהיה היקף הלימודים 40 נ"ז, במשך שנתיים. במסגרת הלימודים יכתבו התלמידים עבודה סמינריונית אחת. התלמידים יידרשו לעמוד בבחינות, כמפורט להלן, וכן להגיש עבודה מחקרית מורחבת.

א. לימודי חובה כלליים 11-14 נ"ז

א. לפחות אחד מהקורסים הבאים:	2.5 - 2 נ"ז
-גישות במחשבה הגאוגרפית	
-נוף טקסט וקונטקסט בגאוגרפיה היסטורית	
-גישות למדיניות סביבתית	
- סוגיות נבחרות בגאוגרפיה פיסית	
- זרמים חדשים במחקר העירוני	
ב. שיטות מחקר למוסמך	2 נ"ז
ג. המחקר האמפירי המרחבי	2 נ"ז
ד. שיטות כמותיות למוסמך	
ה. מחנה מחקר בגאוגרפיה היסטורית 9 (לא יינתן בתשס"ד) 4 נ"ז	
ו. סמינריון מחלקתי (השתתפות במשך שנה)	1 נ"ז
ז. חובת קורס ב- GIS או מיפוי עירוני	2 נ"ז

תלמידי מדעי הרוח במסלול א' נדרשים ללמוד שפה זרה נוספת ברמת מתקדמים ללא נ"ז.

ב. סמינריונים

סמינריון – 4-2 נ"ז

ג. **לימודי בחירה** - להשלמת מכסת הנקודות לתואר. תלמידים יבחרו בלימודים נוספים בחוג (או בחוגים אחרים) באישור המדריך או היועץ למוסמך.

ד. עבודות

עבודה סמינריונית 4 נ"ז

סה"כ 40 נ"ז

7תנאי קדם: קורס שיטות מחקר למ"א. חובה לתלמידי גאוגרפיה בהתמחות לימודים עירוניים ואזוריים ובהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה ולתלמידי גאוגרפיה ללא התמחות.

8 תנאי קדם: שיטות כמותיות ב' (או קורס מקביל). לא חובה לתלמידי המגמה בגאוגרפיה היסטורית- ישובית.

9 חובה לתלמידי המגמה בגאוגרפיה היסטורית-ישובית. תלמידים ממגמות נוספות רשאים להשתתף במחנה המחקר כקורס בחירה.

בחינות

מלבד ההערכה בכל יחידות הלימוד תתקיימנה שתי בחינות.

בחינת מעבר

* עם השלמת 20-30 נ"ז ייגשו התלמידים לבחינת מעבר בהתאם לתחומי התמחותם.

תלמידי המסלול המחקרי יבחנו בתחום אחד. רשימת התחומים (כפוף לשינויים):

גאוגרפיה עירונית-כלכלית / גאוגרפיה עירונית-חברתית / מדיניות ותכנון סביבתי / גאוגרפיה פיסית / גאוגרפיה היסטורית.

* ציון עובר בבחינת המעבר 75 לפחות.

* תלמידים לא יוכלו לגשת לבחינת המעבר ביותר משני מועדים.

* מועדי הבחינות יתקיימו באביב ובסתיו (מועדים מדויקים יפורסמו).

* החומר יכלול כ- 12 מאמרים שיקבעו כל שנה.

* משקל הבחינה בשקלול הציון הסופי לתואר - 10%.

בחינת גמר

התלמידים ייבחנו בעל פה על עבודת הגמר. משקל הבחינה 5% מהציון הסופי.

הרכב הציון למוסמך במסלול המחקרי

55%	ממוצע ציוני קורסים
10%	ציון בחינת מעבר בכתב
5%	ציון בחינת גמר בעל פה
30%	עבודת גמר

המסלול הלא מחקרי

לימודי מסלול זה יימשכו שנתיים. היקף הלימודים במסלול זה יהיה 52 נ"ז, כולל 3 עבודות סמינריות.

א. לימודי חובה כלליים (ראה פירוט א-ז במסלול א') 11-14 נ"ז

ב. סמינריונים

שלושה סמינריונים בהם תוגש גם עבודה סמינריונית (לפחות אחד מהם בשנה הראשונה) 6-12 נ"ז

ג. לימודי בחירה

להשלמת מכסת הנקודות לתואר תלמיד יבחר, בלימודים נוספים בחוג (או בחוגים אחרים) באישור היועץ למוסמך. 14-23 נ"ז

ד. עבודות

12 נ"ז

שלוש עבודות סמינריות
ללומדים בהתמחות סביבתית : שתי עבודות בגאוגרפיה
ואחת בתוכנית הסביבתית
(אחד הסמינריונים יכול להיבחר מחוץ לחוג באישור היועץ)

סה"כ 52 נ"ז

בחינות

בחינת מעבר :

תלמידי המסלול הלא מחקרי ייבחנו בשני תחומים בבחינת המעבר.
יתר הפרטים – ראה המסלול המחקרי.

הרכב הציון למוסמך במסלול הלא-מחקרי

80%	ממוצע ציוני הקורסים
20%	בחינת מעבר

לימודי מחקר (דוקטורט)

תנאי קבלה – תואר מ.א בציון 85 , עבודת גמר בציון 85 לפחות ומכתב הפניה ממדריך
פוטנציאלי לרשות לתלמידי מחקר.

מסלול ישיר לדוקטורט

תנאי קבלה : ציון כללי של 90 לפחות בלימודי החוג לתואר בוגר, וכן ציון ממוצע של
90 לפחות בחוג השני. פירוט נוסף ראה פרק לימודים מתקדמים במבוא לשנתון.
למתקבלים למסלול תותאם בתחילת הלימודים תכנית מיוחדת, שתכלול לפחות
סמינריון אחד עם עבודת שדה או מחנה מחקר. תכנית ייחודית כזו תובא בכל מקרה
לאישור של ועדות ההוראה של המחלקה והפקולטה

התמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה

החוג לגיאוגרפיה מציע תכנית לימודי התמחות למוסמך בנושא איכות הסביבה, עם דגש על מדעי החברה ושילוב בין-תחומי. התכנית פתוחה לתלמידי חוגים אחרים ולתלמידי פקולטאות אחרות המתעניינים בנושאי איכות הסביבה.

בשנים האחרונות מושם הדגש בתחום הסביבתי על מחקר רב-תחומי, תוך חיפוש אחר הדרכים המיטביות לשילוב היבטים סביבתיים בקבלת החלטות. עבודות ודיונים נערכים בצוותים רב-תחומיים, הבוחנים, בין היתר, את היתרונות והחסרונות של אמצעים כלכליים, תכנוניים ומשפטיים, תוך מתן דגש לשיקולי יעילות חברתית ושימוות פוליטית.

מטרת התכנית

מטרת התכנית להכשיר חוקרים ובעלי מקצוע בתחומים שונים להתמודד עם בעיות סביבתיות. לשם כך, התכנית מדגישה את הצורך בהסתכלות ובהערכה רב-תחומית, תוך התמקדות בהיבטים של מדעי החברה. הקורסים והסדנאות הנכללים בתכנית מיועדים להמחיש לתלמידים את מורכבות הנושא הסביבתי ואת הצורך בשילוב רב-תחומי בטיפול בבעיות קיימות, כמו גם דרכים אפשריות למניעת היווצרות בעיות עתידיות. בתוך כך, ייחשפו תלמידי התכנית לפרוייקטים עכשוויים בעלי משמעות סביבתית אשר עליהם מתדיינים העוסקים בסביבה בישראל ובעולם.

תלמידים שימלאו את חובות הקורסים בתכנית יהיו זכאים לציון ההתמחות בתעודת המוסמך [כלומר, "מוסמך בגאוגרפיה (או בחוג אחר) והתמחות בניהול, תכנון ומדיניות הסביבה"].

תנאי קבלה

* יתקבלו להתמחות תלמידים העומדים בדרישות הקבלה ללימודי מוסמך בפקולטה למדעי החברה ובאישור החוג העיקרי שלהם.

* תלמידי פקולטאות אחרות יתקבלו בתאום אישי עם מרכז ההתמחות ובאישור החוג הראשי שלהם. ייתכן שידרשו לימודי השלמה מסויימים.

* תלמידים המבקשים להרשם לתכנית במסגרת לימודי מוסמך בגאוגרפיה ואינם בעלי תואר בוגר בגאוגרפיה, יחוייבו בלימודי השלמה אשר יקבעו לכל תלמיד בתיאום עם מרכז ההתמחות. ניתן להשתתף בלימודי ההשלמה בשנה הראשונה כחלק מלימודי המוסמך, באישור מרכז התכנית.

* תלמידי ההתמחות יחוייבו בדרישת קדם בקורס: יסודות המנהל הציבורי (56303). הקורס אינו נכלל במספר הנקודות לתואר. יש להשלים קורס זה עד תום השנה הראשונה ללימודי ההתמחות.

תכנית לימודים למוסמך

משך הלימודים שנתיים. ניתן לפצל את תקופת הלימודים בהתאם לנהלים המקובלים.

תכנית ההתמחות כוללת 23 נ"ז במסלול המחקרי ובמסלול הלא מחקרי. מתוך מניין נקודות אלו יכללו 12 נ"ז לכל היותר במסגרת לימודי הבחירה בחוג העיקרי. יש לכתוב עבודה סמינריונית אחת לכל הפחות בנושא סביבתי. במקרה שהעבודה לא נכתבה במסגרת סמינר סביבתי יש לקבל אישור גם ממרכז ההתמחות.

התכנית כוללת קורסי יסוד, שהינם בבחינת קורסי חובה וקורסי בחירה. ניתן לקחת קורסי בחירה מעבר למצויין ברשימת קורסי הבחירה של ההתמחות באישור מרכז התכנית.

* מרכז התכנית: פרופ' ערן פייטלסון טל' 02-5883346, פקס 02-5883347

קורסי חובה בהתמחות – 12-13 נ"ז

דרישת קדם: קורס 56303, יסודות המנהל הציבורי - ללא נ"ז

פרקים נבחרים בבעיות הסביבה¹⁰ 4.5 נ"ז

גישות למדיניות סביבתית 2 נ"ז

תכנון מרחבי ואיכות הסביבה 2 נ"ז

משפט מינהל וסביבה בישראל 2 נ"ז

סדנה בין מקצועית לבעיות הסביבה 2.5 נ"ז

או: סדנה בניהול קונפליקטים
סביבתיים

סה"כ 12 נ"ז

קורסי בחירה

על התלמיד ללמוד קורסי בחירה להשלמת נקודות זכות להתמחות בתאום עם היועץ.

סמינריון בנושא סביבתי 2-4 נ"ז

עבודה סמינריונית 4 נ"ז

סה"כ נ"ז בלימודי ההתמחות 23 נ"ז.

10 תלמידים בעלי רקע במדעי הטבע/חקלאות, רשאים לקחת קורס אחר באישור מרכז התכנית.

מגמה בגיאוגרפיה הסטורית: עיון ויישום

הגאוגרפיה ההיסטורית עוסקת בקשר שבין הגאוגרפיה להיסטוריה ובשאלות כיצד מעצבים תהליכים היסטוריים את הנוף הגאוגרפי בעבר, בהווה ובעתיד וכיצד משפיעים מרכיבים גאוגרפיים שונים על תהליכים היסטוריים. הגאוגרפיה ההיסטורית דנה בשני היבטים אלה ברמה העולמית, הלאומית, האזורית והמקומית, מן העת העתיקה ועד להווה. במחלקה לגאוגרפיה פועלים מורים אחדים המתמחים בתחום זה בהוראה ובמחקר.

בעשורים האחרונים הלך וגבר השילוב בין תחומי התכנון, התיירות והפיתוח המרחבי. טיפוח סביבות עבר, ושימור אתרים ארכיאולוגיים ומבנים היסטוריים שנחשבו עד לא מכבר לנטל, נתפסים יותר ויותר כמשאבים תרבותיים וכלכליים. תפיסה זאת באה לידי ביטוי בארץ בהקמה של המועצה לשימור אתרי ההתיישבות, בחקיקה לשמירת אתרים, באכיפה של חוק העתיקות ובהשקעות הגדולות באתרים ארכיאולוגיים והיסטוריים.

התכנית נועדה להעניק הכשרה לגאוגרפים, ארכיטקטים, ארכאולוגים, היסטוריונים, מתכננים, ארכיונאים ומוזיאולוגים, המבקשים לשלב בלימודיהם היבטים עיוניים במחקר גאוגרפי היסטורי עם היבטים מעשיים בתחום השימור והפיתוח.

תנאי הקבלה

יתקבלו למגמה תלמידים העומדים בדרישות הקבלה ללימודי המוסמך בחוג לגאוגרפיה, בפקולטה למדעי החברה והרוח. התלמידים המעוניינים מתבקשים לפנות לייעוץ אל מרכז המגמה: ד"ר רן אהרנסון, טל 02-5883356.

מבנה הלימודים

המסלול המחקרי

במסלול זה, יהיה היקף הלימודים 40 נ"ז, במשך שנתיים. במסגרת הלימודים יכתבו התלמידים עבודה סמינריונית אחת. התלמיד יידרש לעמוד בבחינות, כמפורט להלן, וכן להגיש עבודה מחקרית מורחבת.

א. לימודי חובה כלליים – 13-17 נ"ז

- א. גישות וסוגיות יסוד בגאוגרפיה היסטורית 2 נ"ז
- ב. שיטות מחקר למוסמך 2 נ"ז
- ג. מחנה מחקר 4 נ"ז
- ד. סמינריון מחלקתי (השתתפות במשך שנה) 1 נ"ז
- ה. שני קורסי מיומנות מתוך מבחר: מערכות מידע גאוגרפיות, מיפוי עירוני, שימושי מחשב להיסטוריונים, תצ"א, שיטות כמותיות למוסמך, מוזיאולוגיה ומתודולוגיה של חקר ארכיוני

- ב. לימודי חובה במגמה
 סמינריון במסגרת המגמה
 קורסי מיומנות וקורסי בחירה בנושאי ההתמחות
 באישור מרכז המגמה
 קורסים מן הדיסציפלינה ההסטורית (היסטוריה, היסטוריה של עם ישראל,
 לימודי האסלאם והמזה"ת, יהדות זמננו וכד')
- 2-4 נ"ז
 6-8 נ"ז
 4 נ"ז

א. לימודי בחירה נוספים להשלמת 40 נ"ז בחוג או מחוצה לו באישור היועץ.

- ד. עבודות
 עבודה סמינריונית
- 4 נ"ז

סה"כ 40 נ"ז

שפה זרה נוספת ברמת מתקדמים לתלמידי מדעי הרוח במסלול המחקרי – ללא נ"ז.

המסלול הלא-מחקרי

במסלול זה יהיה היקף הלימודים 52 נ"ז.

- א. לימודי חובה כלליים : כמפורט במסלול המחקרי
 ב. לימודי חובה במגמה כמפורט בסעיף ב' של המסלול המחקרי.
 ב. לימודי בחירה נוספים להשלמת 52 נ"ז.
 ג. 2 סמינריונים נוספים לבחירה באישור היועץ
 ד. 2 עבודות סמינריוניות נוספות
- 4-8 נ"ז
 12 נ"ז

סה"כ 52 נ"ז

כל יתר החובות : בחינות, עבודות – בהתאם לדרישות חוג.

מגמה בגאוגרפיה פיסית

המגמה עוסקת במחקר המכוון להבנת יחסי הגומלין בין תהליכים טבעיים לפעילות אנוש. התכנית מכוונת להקנות לתלמידים מערכת של מיומנויות בהן יוכלו להשתמש על מנת להגיע לפתרונות לבעיות מדעיות חשובות הקשורות לסובב הטבעי. הקורסים שבמסגרת התכנית מעניקים לתלמידים ידע ודרכי חשיבה בהיבטים שונים של מערכות סביבתיות, אספקטים תאורטיים של תהליכים טבעיים, שיטות שדה, שיטות מעבדה, חישה מרחוק/GIS ובניית מודלים מתמטיים וסטטיסטיים. מגמה זו פתוחה רק למסלול המחקרי.

תנאי קבלה

דרישות קדם: קורס בסיסי במתמטיקה (חדו"א א'), קורס בפיסיקה (מכניקה) או בכימיה. יתקבלו תלמידים העומדים בדרישות הקבלה ללימודי מוסמך מחקרי בפקולטה למדעי החברה.

תלמידי פקולטאות אחרות יתקבלו בתאום עם מרכז המגמה. תלמידים שלא למדו מספר מתאים של קורסים בגאוגרפיה פיסית במסגרת לימודיהם לתואר ראשון, עשויים להדרש ללימודי השלמה מסויימים, אשר ניתן לעמוד בהם במקביל ללימודי השנה הראשונה ל"מוסמך", באישור מרכז המגמה.
מרכז המגמה: ד"ר עמוס פרומקין טל 02-5883352

מבנה הלימודים

א. לימודי חובה כלליים 8-13 נ"ז

3-6 נ"ז	שיטות כמותיות ל"מוסמך" ו/או קורס מתקדם אחר
2-4 נ"ז	בסטטיסטיקה (באישור מרכז ההתמחות)
2 נ"ז	מיפוי ומדידות-שדה ו/או מערכות מידע גאוגרפי (GIS)
1 נ"ז	שיטות מחקר למוסמך
	סמינריון מחלקתי בגאוגרפיה

ב. לימודי חובה במגמה 21 נ"ז

2 נ"ז	סוגיות נבחרות בגאוגרפיה פיסית
4 נ"ז	מחנה מחקר
4 נ"ז	סמינריון בגאוגרפיה פיסית (חובת השתתפות במשך שנתיים)
1 נ"ז	קורסי בחירה בנושא המגמה

היקף הלימודים מחוץ למחלקה מוגבל למקסימום 12 נ"ז.

ג. לימודי בחירה נוספים להשלמת מכסת נקודות הזכות באישור מרכז המגמה

ד. עבודה סמינריונית 4 נ"ז

סה"כ 40 נ"ז

כל יתר החובות – בחינות, עבודות – בהתאם לדרישות החוג.

מגמה בגאוגרפיה עירונית

חלק הארי של אוכלוסית העולם חי כיום בישובים עירוניים, ולכן חלק מרכזי בעיון הגאוגרפי המודרני מוקדש לעיר. הגאוגרפיה העירונית עוסקת ביחסי הגומלין שבין החברה והמרחב העירוני. היא בודקת כיצד מעצבים תהליכים כלכליים, פוליטיים, חברתיים ותרבותיים את דגמי המרחב העירוני, וכיצד משפיע המרחב העירוני על תהליכים אלה. המגמה תעסוק ביחסי גומלין בין חברה ומרחב ברמה הגלובלית, הלאומית, האזורית והפנים-יישובית. המגמה יונקת ממסורות ומגישות בתחום מדעי החברה וקשורה למקצועות כמו סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, פסיכולוגיה, מדע המדינה וכלכלה. תכנית מדגישה את הלימוד התיאורטי והעיוני של תהליכים ודגמים עירוניים, ומכשירה תלמידים לחשוב על העיר בצורה עיונית וביקורתית ולערוך מחקרים בתחום החברה והמרחב העירוני.

תנאי קבלה

יתקבלו למגמה תלמידים העומדים בדרישות הקבלה ללימודי המוסמך לחוג לגאוגרפיה. התלמידים המעוניינים מתבקשים לפנות לייעוץ אל מרכז המגמה:
פרופ' פלזנשטיין טל: 02-5883343.

מבנה הלימודים

מסלול מחקרי

במסלול זה, יהיה היקף הלימודים 40 נ"ז, במשך שנתיים. במסגרת הלימודים יכתבו התלמידים עבודה סמינריונית אחת. התלמידים יידרשו לעמוד בבחינות, כמפורט להלן, וכן להגיש עבודה מחקרית מורחבת (עבודת גמר).

א. לימודי חובה כלליים – 8 נ"ז

שיטות מחקר למוסמך	2 נ"ז
שיטות כמותיות למוסמך	3 נ"ז
המחקר האמפירי המרחבי	2 נ"ז
סמינר מחלקתי	1 נ"ז

ב. לימודי חובה במגמה – 12-16 נ"ז

זרמים חדשים במחקר העירוני
סמינריון בתחום העירוני
מיפוי עירוני או קורס ממ"ג
קורסי בחירה במגמה באישור היועץ

ג. לימודי בחירה נוספים להשלמת מכסה של 40 נ"ז

ד. עבודה סמינריונית 4 נ"ז

סה"כ 40 נ"ז

מסלול לא מחקרי

במסלול זה יהיה היקף הלימודים 52 נ"ז. במסגרת הלימודים יכתבו התלמידים 3 עבודות סמינריות.

א. לימודי חובה כלליים: ראה פירוט במסלול המחקרי 8 נ"ז

ב. לימודי חובה במגמה: ראה פירוט במסלול המחקרי סעיף ב' 12-16 נ"ז

ג. לימודי בחירה נוספים בחוג ומחוץ לחוג להשלמת מכסת הנ"ז
באישור יועץ המגמה

ד. 2 סמינריונים נוספים באישור היועץ 4-8 נ"ז

ה. 3 עבודות סמינריות 12 נ"ז

סה"כ 52 נ"ז

כל יתר החובות – בחינות, עבודות – בהתאם לדרישות החוג.